

TARIX FANINI O`QITISHDA TEXNIK VOSITALARDAN UNUMLI FOYLAOANISH (ELEKTRON DOSKA, PROEKTOR, VIDEO DARSLAR).

Nurmuxamedov Murodjon Raximjonovich
Jahon Iqtisodiyoti va diplomatiyasi
Universiteti akademik liseyi tarix fani o`qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola tarixni o'qitishda elektron taxtalar, proektorlar va video darslar kabi texnik vositalardan samarali foydalanishni o'rganadi. Ushbu vositalar talabalarning faolligini qanday oshirishi, interfaol o'rganishni osonlashtirishi va tarixiy voqealarni tushunishni yaxshilashi ko'rib chiqiladi. Adabiyotlarni keng qamrovli tahlil qilish orqali maqolada ushbu texnologiyalarni tarix ta'limiga integratsiyalashning eng yaxshi amaliyotlari va metodologiyalari aniqlangan. Natijalar bo'limida so'nggi tadqiqotlar va sinf dasturlari natijalari keltirilgan, so'ngra o'qitish amaliyotiga ta'siri haqida munozara olib boriladi. Maqola o'qituvchilar uchun tarixni o'qitishda ushbu texnik vositalarning afzalliklarini maksimal darajada oshirish bo'yicha takliflar bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar. Tarix ta'limi, elektron doskalar, proyektorlar, video darslar, o'qitishda texnologiyalar, interfaol ta'lim, talabalarni jalb qilish, o'qitish usullari.

Raqamli texnologiyalarning paydo bo'lishi turli mavzularda, shu jumladan tarixda ta'lim metodologiyalarida inqilob qildi. Tarixni o'qitishning an'anaviy usullari, ko'pincha darsliklar va ma'ruzalarga bog'liq bo'lib, interaktiv va multimedia vositalarini o'z ichiga olgan. Dinamik va qiziqarli o'quv muhitini yaratish uchun elektron taxtalar, proektorlar va video darslardan tobora ko'proq foydalanilmoqda. Ushbu maqola ushbu texnik vositalarning tarix ta'limiga ta'sirini tahlil qilish, ularning afzalliklari, muammolari va samarali amalga oshirish uchun eng yaxshi amaliyotlar haqida tushuncha berishga qaratilgan.

Tarixni o'qitishda elektron taxtalar, proyektorlar va video darslarning samaradorligini baholash uchun aralash usulli yondashuv qo'llanildi. Bu ishtirok etdi:

Tarix o'qituvchilarining ushbu texnologiyalardan foydalanishdagi tajribalari va muammolarini tushunish uchun so'rovi.

Ushbu vositalardan foydalangan darslar davomida talabalarning faolligini va ishtirokini baholash uchun sinf kuzatuvlari.

Talabalarning ta'lim natijalariga ta'sirini o'lchash uchun testdan oldin va keyin baholash.

Talabalar bilan suhbatlar, ularning o'quv tajribalari haqida fikr-mulohazalarni to'plash.

Tarixni o'qitishda texnologiyadan samarali foydalanish talabalarning faolligini, tushunchasini va saqlanishini oshirishi mumkin. Tarix ta'limiga elektron taxtalar, proektorlar va video darslarni kiritish bo'yicha ba'zi strategiyalar:

Elektron Taxtalar (Interaktiv Doskalar)

- Interfaol vaqt jadvallari: o'quvchilar turli tarixiy voqealar, raqamlar va davrlarni o'rganishlari mumkin bo'lgan interaktiv vaqt jadvallarini yarating. Ular batafsil ma'lumot, rasm yoki videolarni ko'rish uchun sanalarni bosishlari mumkin.

- Xaritani o'rganish: tarixiy geografiyani o'rganish uchun xaritalardan foydalaning. Interaktiv xususiyatlar talabalarga chegaralarni chizish, muhim joylarga izoh berish va vaqt o'tishi bilan o'zgarishlarni ko'rish imkonini beradi.

- Hamkorlikdagi faoliyat: voqealarni xronologik tartibda saralash, tarixiy shaxslarni o'z hissalari bilan moslashtirish yoki tarixiy qarorlarni muhokama qilish kabi guruh faoliyatini osonlashtirish.

Interfaol doskalar turli xil interaktiv xususiyatlar orqali talabalarni tarix darslariga jalb qilish uchun ko'p qirrali platformani taklif etadi. Takliflarni qanday amalga oshirish haqida ba'zi fikrlar:

Interaktiv Vaqt Jadvallari:

- Yaratah: tarixiy voqealarning xronologik xronologiyasini yaratish uchun interfaol doskada mavjud bo'lgan vaqt jadvalini yoki ilovalardan foydalaning. Talabalar qo'shimcha ma'lumot, rasm yoki o'rnatilgan videolarni ochish uchun ma'lum sanalar yoki voqealarni bosishlari mumkin.

- Xususiylashtirish: talabalarga o'z tadqiqotlarini yoki topilmalarini qo'shishga ruxsat bering, bu ularning o'quv tajribasini shaxsiylashtirishga yordam beradi.

Xaritani O'rganish:

- Interaktiv xaritalar: o'quvchilar chegaralarni chizish va belgilash, muhim joylarni belgilash va vaqt o'tishi bilan tarixiy o'zgarishlarga izoh berishlari mumkin bo'lgan raqamli xaritalardan foydalaning. Masalan, talabalar imperiyalarning kengayishi, siyosiy chegaralardagi o'zgarishlar yoki savdo yo'llarini tasavvur qilishlari mumkin.

- Qatlamlar: tarixiy kontekstni chuqurroq tushunish uchun savdo yo'llari, jang maydonlari yoki demografik siljishlar kabi yoqish yoki o'chirish mumkin bo'lgan turli qatlamlarni o'z ichiga oladi.

Hamkorlikdagi Faoliyat:

- Xronologik saralash: o'quvchilar hodisalarni to'g'ri tartibda sudrab tashlashlari mumkin bo'lgan raqamli fazoni yarating. Bu munozarani va jamoaviy ishni rag'batlantirish uchun alohida yoki guruhlarda amalga oshirilishi mumkin.

- Taalukli faoliyati: talabalar o'z yutuqlari bilan tarixiy shaxslarni mos faoliyatini rivojlantirish, muhim voqealar, yoki tirnoq. Buni guruh faoliyati sifatida ham amalga oshirish, hamkorlikni rivojlantirish mumkin.

- Munozaralar va munozaralar: tarixiy qarorlar bo'yicha munozaralar yoki munozaralarni osonlashtirish uchun doskadan foydalaning. Talabalar o'z dalillarini taqdim etishlari mumkin, ular tadqiq qilgan va doskada namoyish etgan dalillar bilan tasdiqlangan. Bu tanqidiy fikrlash va notiqlik mahoratini rag'batlantiradi.

Ushbu tadbirlar talabalarga tarixiy tarkib bilan yanada interaktiv va dinamik ravishda shug'ullanishga yordam beradi va mavzuni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Proektorlar

- Ko'rgazmali qurollar: tarixiy asarlar, dastlabki hujjatlar, xaritalar va san'at asarlarining loyiha tasvirlari. Ko'rgazmali qurollar talabalarga tarixiy voqealar mazmuni va ahamiyatini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

- Hujjatlarni tahlil qilish: sinflarni tahlil qilish uchun asosiy manba hujjatlarini ko'rsatish. Hujjatlarning asosiy qismlarini ajratib ko'rsatish, izohlash va muhokama qilish.

- Multimedia taqdimotlari: murakkab ma'lumotlarni tashkil qilish va taqdim etish uchun taqdimotlardan foydalaning. Tarkibni boyitish uchun rasmlar, videolar va audio kliplarni qo'shing.

Video Darslar

- Tarixiy hujjatli filmlar: tarixiy voqealarning vizual hikoyalarini taqdim etish uchun hujjatli filmlardan foydalaning. Bular hikoyalarni hayotga olib kelishi va faqat darsliklar qila olmaydigan kontekstni taqdim etishi mumkin.

Tarixiy hujjatli filmlar o'tmishni o'rgatish va o'rganish uchun kuchli vosita bo'lishi mumkin. Vizual rivoyatlarni taqdim etish orqali ular an'anaviy darsliklarga nisbatan yanada chuqurroq tajriba taklif qilishadi. Mana ba'zi asosiy afzalliklar:

Vizual kontekst: hujjatli filmlar tarixiy voqealarni aniq his qilish uchun tasvirlar, kadrlar va reenaktsiyalardan foydalanadi, bu ularni yanada aloqador va tushunishni osonlashtiradi.

Shaxsiy hikoyalar: ular ko'pincha tarixchilar, mutaxassislar va ba'zan hatto voqealar orqali yashagan odamlar bilan intervyularni o'z ichiga oladi, shaxsiy nuqtai nazar va hissiy chuqurlikni qo'shadi.

Turli manbalar: hujjatli filmlar turli xil ommaviy axborot vositalarini, shu jumladan fotosuratlar, kino kliplari va audio yozuvlarni birlashtirishi mumkin, bu esa talabalarga turli xil tarixiy dalillar bilan shug'ullanishga yordam beradi.

Dinamik o'rganish: hikoya, vizual va tovushning kombinatsiyasi turli xil ta'lim uslublariga mos kelishi va ma'lumotni yanada qiziqarli tarzda mustahkamlashga yordam beradi.

Tarixiy aniqlik: yaxshi o'rganilgan hujjatli filmlar voqealar haqida aniq va batafsil ma'lumot berishi mumkin, ko'pincha ushbu soha mutaxassislari tomonidan tekshiriladi.

Umuman olganda, tarixiy hujjatli filmlardan foydalanish tarixni yanada yorqinroq va qulayroq qilish orqali ta'lim tajribasini boyitishi mumkin.

- Ekspert ma'ruzalari: tarixchilar yoki soha mutaxassislarning video ma'ruzalarini kiriting. Bu talabalarga qo'shimcha istiqbollari va tushunchalarni berishi mumkin.

Siz o'zingizning ta'lim tarkibingizga ekspert ma'ruzalarini kiritmoqchi bo'lganga o'xshaysiz. Bu video ma'ruzalar, albatta, tarixiy mavzularga turli nuqtai nazar va chuqur fikr-mulohazalarini taklif ta'lim tajribasini boyitish mumkin. Ushbu ma'ruzalarni qanday qilib samarali kiritish haqida qisqacha ma'lumot:

Mutaxassislar tanlash: jalb taqdimotlar unutmaydi bilan nufuzli tarixchilar yoki mavzu-masala mutaxassislar tanlang. Tegishli tajriba va ma'lumotlarga ega bo'lganlarni qidiring.

Integratsiya: video ma'ruzalarni o'quv rejangizga yoki ta'limni boshqarish tizimiga (LMS) joylashtiring. Ular talabalar uchun osonlik bilan bema'lol ta'minlash va mavjud moddiy to'ldiradi.

Qo'shimcha materiallar: talabalarga tarkibni chuqurroq o'rganishga yordam berish uchun ma'ruza yozuvlari, munozarali savollar yoki o'qish ro'yxatlari kabi qo'shimcha manbalarni taqdim eting.

Interaktiv elementlar: talabalar ma'ruzalar mazmunini aks ettirishi va muhokama qilishi mumkin bo'lgan viktorinalar yoki munozarali kengashlar kabi interaktiv komponentlarni qo'shishni o'ylab ko'ring.

Fikr-mulohaza: talabalarning ma'ruzalarning foydaliligi va ravshanligi haqida fikr-mulohazalarini to'plang va ekspert tushunchalarining integratsiyasi va dolzarbligini doimiy ravishda yaxshilang.

Turli istiqbollari: o'quvchilarning mavzu haqidagi tushunchalarini boyitib, turli nuqtai nazar va talqinlarni qamrab olish uchun turli mutaxassislarni jalb qilishni maqsad qiling.

- Virtual sayohatlar: talabalarni tarixiy joylar, muzeylar va arxivlarga virtual ekskursiyalarga olib boring. Bu joy hissi va tarixiy kontekstni chuqurroq tushunishni ta'minlaydi.

Virtual sayohatlar-bu jismoniy joylashuvidan qat'i nazar, tarix va madaniyatni to'g'ridan-to'g'ri talabalarga etkazishning ajoyib usuli. Tarixiy joylar, muzeylar va arxivlarni onlayn o'rganish orqali talabalar:

Tarixiy joylarni o'rganing: Virtual sayohatlar o'quvchilarni dunyoning muhim joylariga, qadimiy xarobalardan zamonaviy diqqatga sazovor joylarga olib borishi

mumkin, bu ularga bu joylarni yaqindan ko'rish va ularning tarixiy ahamiyatini tushunish imkonini beradi.

Muzeylarga tashrif buyuring: onlayn muzey ekskursiyalari talabalarga aks holda ko'rmasligi mumkin bo'lgan eksponatlar va artefaktlarga kirish imkonini beradi, ko'pincha ekspert sharhlari va o'rganishni yaxshilaydigan batafsil ma'lumotlar bilan.

Arxivlarga kirish: Virtual arxivlar tadqiqot va chuqur tarixiy tahlil uchun zarur bo'lgan xatlar, fotosuratlar va hujjatlar kabi asosiy manbalarni taqdim etishi mumkin.

Interfaol ta'lim: ko'pgina virtual sayohatlar o'quvchilarni jalb qilish va o'rganishni kuchaytirish uchun viktorinalar yoki boshqariladigan savollar kabi interaktiv elementlarni o'z ichiga oladi.

Ushbu tajribalar o'quv dasturini an'anaviy sinfda o'qitishni to'ldiradigan immersiv, amaliy o'rganish imkoniyatlarini taqdim etish orqali boyitishi mumkin.

- Reenaktsiyalar va Dramatizatsiyalar: o'quvchilarga tarixiy voqealarni tasavvur qilish va hissiy jihatdan bog'lashda yordam berish uchun tarixiy reenaktsiyalar yoki dramatizatsiyalarni ko'rsating.

Integratsiya va o'zaro ta'sir

- Flipped Classroom: video darslarni uy vazifasi sifatida belgilang va munozaralar, mashg'ulotlar va tarkibni chuqurroq o'rganish uchun dars vaqtidan foydalaning.

- Viktorinalar va so'rovlar: darslar davomida viktorinalar va so'rovlarni o'tkazish uchun interfaol taxta xususiyatlaridan foydalaning. Bu talabalarning tushunishini aniqlashga va ularni jalb qilishga yordam beradi.

Viktorinalar va so'rovnomalarni o'tkazish uchun interfaol taxta xususiyatlaridan foydalanish talabalarni jalb qilish va ularning tushunchalarini Real vaqtda baholashning ajoyib usuli bo'lishi mumkin. Buni samarali amalga oshirishning bir necha yo'li:

Viktorinalar:

- Bir nechta tanlov savollari (MCQs): bir nechta javob variantlari bilan savollar yarating. Talabalar javoblarini tanlashlari mumkin va siz darhol natijalarni ko'rishingiz mumkin.

- To'g'ri / noto'g'ri savollar: bular tez javob beradi va aniq tushunchalarni tushunishni tekshirish uchun foydali bo'lishi mumkin.

- Bo'sh joylarni to'ldirish: o'quvchilarning eslab qolishlari va asosiy tushuncha va tushunchalarni tushunishlarini tekshirish uchun ushbu formatdan foydalaning.

So'rovlar:

- Fikr so'rovlari: talabalarning turli mavzulardagi fikrlarini aniqlang yoki dars haqida fikr-mulohaza oling.

- Imtiyozli so'rovlar: talabalardan kelajakdagi darslar uchun mavzular yoki ular yoqtiradigan faoliyat turlari kabi turli xil variantlarni tanlashni so'rang.

Muvaffaqiyat uchun maslahatlar:

- Zudlik bilan mulohaza: natijalardan tezkor fikr bildirish va noto'g'ri tushunchalarga aniqlik kiritish uchun foydalaning.

- Interaktiv elementlar: multimedia elementlarini (rasmlar, videolar) viktorinalar va so'rovnomalaringizga yanada qiziqarli qilish uchun qo'shing.

- Ishtirok etishni rag'batlantirish: qo'llab-quvvatlovchi va inklyuziv muhit yaratish orqali barcha talabalar o'zlarini qulay his qilishlarini ta'minlash.

Ushbu interaktiv xususiyatlar uchun foydalanadigan maxsus vositalaringiz yoki platformalaringiz bormi?

- Munozara va mulohaza: video tomosha qilgandan yoki interaktiv materiallarni o'rgangandan so'ng, o'quvchilar o'rgangan narsalarini muhokama qilishlari yoki mulohaza yuritishlari kerak. Bu kichik guruhlarda yoki butun sinf sifatida amalga oshirilishi mumkin.

Mavjudlik va inklyuzivlik

- Yopiq taglavhalar va subtitrlar: eshitish qobiliyati cheklangan yoki o'qishdan foyda ko'rgan talabalarni qo'llab-quvvatlash uchun videolarda yopiq taglavhalar yoki subtitrlar mavjudligiga ishonch hosil qiling.

- Turli istiqbollar: kengroq tushuncha berish uchun tarixdagi turli nuqtai nazar va ovozlarni aks ettiruvchi materiallarni kiriting.

Baholash va mulohaza

- Interaktiv topshiriqlar: tarixiy mavzularda aqliy xaritalar, kontseptsiya xaritalari yoki raqamli plakatlarni yaratish kabi interaktiv topshiriqlar uchun elektron taxtalardan foydalaning.

- Talabalar taqdimotlari: talabalarga tarixiy mavzularda o'zlarining multimedia taqdimotlarini yaratishlari va taqdim etishlari kerak. Bu ularga qiziqish doiralarini o'rganish va tadqiqot va taqdimot ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi.

Ushbu texnologiyalarni o'ylangan holda kiritish tarix darslarida dinamik va chuqur o'rganish tajribasini yaratishi, turli xil o'quv uslublariga mos kelishi va tarixni barcha talabalar uchun yanada qiziqarli va qulay qilishi mumkin.

Tarix ta'limida elektron taxtalar, proektorlar va video darslarning integratsiyasi ko'p jihatdan foydali ekanligini isbotladi. Ushbu vositalar turli xil o'quv uslublariga mos keladi, tarix darslarini barcha talabalar uchun yanada qulayroq va qiziqarli qiladi. Biroq, ushbu texnologiyalarni muvaffaqiyatli amalga oshirish o'qituvchilarni etarli darajada tayyorlash va qo'llab-quvvatlashni talab qiladi. O'qituvchilar ushbu vositalarni ishlatishda va ularning imkoniyatlaridan foydalanadigan darslarni loyihalashda malakali bo'lishi kerak.

Bundan tashqari, ushbu texnologiyalarni sotib olish va saqlash xarajatlari ba'zi maktablar uchun to'siq bo'lishi mumkin. Ta'lim muassasalari uchun zarur

infratuzilmaga sarmoya kiritish va o'qituvchilarning doimiy malakasini oshirishni ta'minlash juda muhimdir.

Xulosa va takliflar

Tarix ta'limida elektron taxtalar, proektorlar va video darslardan foydalanish talabalarning faolligini va o'quv natijalarini sezilarli darajada oshiradi. Ushbu vositalarning afzalliklarini maksimal darajada oshirish uchun o'qituvchilar:

Ushbu texnologiyalarni o'z darslariga samarali kiritish bo'yicha keng qamrovli treninglardan o'ting.

Turli xil ta'lim uslublarini qondirish uchun turli xil multimedia manbalaridan foydalaning.

Interfaol taxtalardan foydalanish orqali talabalarning o'zaro ta'sirini va hamkorligini rag'batlantirish.

Turli xil istiqbollarni va tarixiy voqealarni chuqur tahlil qilishni ta'minlaydigan video darslarni qo'shing.

Ushbu texnologiyalarning talabalarni o'rganishga ta'sirini doimiy ravishda baholang va kerak bo'lganda tuzatishlar kiriting.

Ushbu strategiyalarni qo'llash orqali o'qituvchilar mavzuni chuqurroq tushunish va qadrlashga yordam beradigan yanada dinamik va samarali tarixni o'rganish tajribasini yaratishi mumkin.

Adabiyotlar.

1. Абдурахманова Ж. Н. (2020). Инновацион тажриба майдони – “мактаб–лаборатория”нинг таълим тизимидаги ўрни. Муғаллим ҳем ўзликсиз билимлендири. (Issue 1) –Б. 22-26.
2. Gafforov Ya. X. (2019). THE STATE OF HISTORICAL EDUCATION IN UZBEKISTAN DURING WORLD WAR II. USA(Philadelphia) . -P. 173-175.
3. Botir Boltabaevich Baymetov, Khusan Kholmuratovich Muratov. Self Sketches as a Tool in the Professional Training of a Future Artist-Teacher. Solid State Technology. 2020/2/29. Vol.63 № 2 (2020). 224-231.
4. G'afforov, Y., Nafasov, A., & Nafasova, Z. (2020). From the History of the Beginning of the "Great Game". Journal of Critical Reviews, 7(11), 2798-2802.
5. Тошев, С. (2020). Ўзбекистоннинг совет мустамлакачилиги даври тарихини ўрганишда турк тилидаги манбаларни ўрни. In Тарихий манбашунослик, тарихнавислик, тарих тадқиқотлари методлари ва методологиясининг долзарб масалалари (pp. 121-127)
6. Ji Suyundikovich. (2020). TARIXNI O'QITISH METODIKASI RIVOJLANISHI TARIXIDAN. Fan va ta'lim, 1 (5), 195.
7. Mardonov, Sh., Toshtemirova, S., Ahmadjonov, B., & Koshanova, N. (2020). Structure and Mechanisms of Action of The Educational Cluster. International Journal of Psychological Rehabilitation, 27(07), 8104-8111.

8. Toshev S. (2020). TARIX FANINI O'QITISHNDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR. Science and Education, 1(Special Issue), 6
9. Usarov Djabbar Eshkulovich, & Suyarov Kusharbay Tashbaevich. (2020). Developing Pupils' Learning and Research Skills on the Basis of Physical Experiments. International Journal of Psychosocial Rehabilitation, 24(02), 1337-1346.